

HE 162/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 ja 13 §:n sekä korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta annettua lakia kolmijäsenisen kokoonpanon käyttöedellytysten selventämiseksi ja laajentamiseksi sekä korkeimman hallinto-oikeuden jaosto-työskentelyn edellytysten joustavoittamiseksi.

Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi vuoden 2012 alusta voimaan tulleen uuden vesilain huomioon ottamiseksi. Lisäksi lakiin tehtäisiin teknisluontoinen tarkennus.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä helmikuuta 2013.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
PERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.2 Nykytilan arviointi	4
Lähtökohdat.....	4
Koko jaoston istunto.....	4
Kolmen jäsenen kokoonpano	5
Asiantuntijajäsenistä annetun lain tarkistaminen	7
2 EHDOTETUT MUUTOKSET	7
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	8
4 ASIAN VALMISTELU	8
5 VOIMAANTULO	8
LAKIEHDOTUKSET	9
1. Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta..	9
2. Laki korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain 1 §:n	
muuttamisesta	10
LIITTEET	11
RINNAKKAISTEKSTIT	11
1. Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta	11
2. Laki korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain 1 §:n	
muuttamisesta	13

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (1265/2006) 5 §:n 1 momentin mukaan lainkäyttöasiat käsitellään ja ratkaistaan täysistunnossa tai muun ratkaisukokoonpanon istunnossa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Lain 5 §:n 2 momentin mukaan lainkäyttöasioita käsitellessään korkein hallinto-oikeus voi toimia jakaantuneena jaostoihin.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 §:ssä säädetään lainkäyttöasioiden viiden ja kolmen jäsenen kokoonpanoista. Pykälän 1 momentin mukaisesti lainkäyttöasioissa on lähtökohtana viiden jäsenen kokoonpano. Pykälän 2 momentin kohdissa 1–6 tarkoitetuissa tapauksissa asia saadaan kuitenkin ratkaista kokoonpanossa, jossa on vain kolme jäsentä. Pykälän 3 momentin mukaan 2 momentissa tarkoitettu asia voidaan käsitellä ja ratkaista ilman niitä asiantuntijajäseniä, joiden osallistumisesta muutoin ratkaisukokoonpanoon on erikseen säädetty.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan kolmijäsenistä kokoonpanoa voidaan käyttää valituslupa-asioissa ja 2 kohdan mukaan täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä taikka muuta täytäntöönpanosta annettavaa määräystä koskevassa hakemus- tai valitusasiassa. Edelleen saman momentin 3 kohdan mukaan oikeusapua ja 4 kohdan mukaan oikeudenkäynnin julkisuutta korkeimmassa hallinto-oikeudessa koskeva asia ratkaistaan tässä kokoonpanossa. Oikeudenkäynnin julkisuutta koskeva valitusasia ratkaistaan sen sijaan tavanomaisessa viiden jäsenen kokoonpanossa.

Niin ikään saman momentin 5 kohdan mukaan kolmijäseninen kokoonpano voi ratkaista asian, jossa valitus tai hakemus on peruutettu taikka jossa on kysymys siitä, onko muutoksenhaku tehty määräajassa tai säädettyä muotoa noudattaen taikka valituskiellosta huolimatta, ja tällaiseen asiaan liittyvän vaatimuksen. Momentin 6 kohdan nojalla kolmijäsenistä kokoonpanoa voidaan käyttää ratkaisemaan myös ylimääräistä muutoksenha-

kua koskeva asia sivuvaatimuksineen, jos hakemus yksimielisesti hylätään tai jätetään tutkimatta.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaan periaatteellisesti merkittävä tai muuten laajakantoinen lainkäyttöasia tai sen osa voidaan määrätä käsiteltäväksi täysistunnossa ja tai koko jaoston istunnossa. Lain 7 §:n 2 momentin mukaan lainkäyttöasian siirtämisestä käsiteltäväksi täysistunnossa päättää presidentti ja koko jaoston istunnossa jaoston puheenjohtaja.

Lain 10 §:n 1 momentin mukaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa on presidentin lisäksi jäsenenä vähintään 15 hallintoneuvosta. Lain 10 §:n 2 momentin mukaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa voi lisäksi olla määräaikaisia jäseniä.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 13 §:ssä säädetään täysistunnon ja koko jaoston istunnon kokoonpanojen määräytymisestä. Lain 13 §:n 1 momentin mukaan korkeimman hallinto-oikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti ja virantoimituksessa olevat jäsenet. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan koko jaoston istunnossa käsiteltäväksi määrätyn asian ratkaisemiseen osallistuvat ne virantoimituksessa olevat jäsenet, jotka olivat määrättyinä jäseniksi kyseiselle jaostolle silloin, kun asia määrättiin käsiteltäväksi koko jaoston istunnossa. Jos tämän mukaisesti määräytyvässä ratkaisukokoonpanossa olisi vähemmän kuin seitsemän jäsentä, asia on siirrettävä käsiteltäväksi täysistunnossa.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 13 §:n 2 momentti on säädetty eduskunnan lakivaliokunnan myötävaikutuksella (LaVM 18/2006 vp).

Perustuslain 100 §:n 2 momentin säännös huomioon ottaen lakivaliokunta piti asianmukaisena, että koko jaoston ratkaisukokoonpanon vähimmäisjäsenmäärästä säädetään laissa. Valiokunta piti sääntelyn tarkoitukseen nähden välttämättömänä, että tällaisia vahvennettua kokoonpanoa edellyttäviä lainkäyttöasioita voidaan ratkaista koko jaoston istunnossa vain silloin, kun tämä ratkai-

sukokoonpano tosiasiallisestikin muodostuu useammasta jäsenestä kuin viisijäseninen peruskokoonpano. Sen vuoksi valiokunta ehdotti momenttiin otettavaksi säännöksen, jonka mukaan koko jaoston istunnossa käsiteltäväksi määrätty asia on siirrettävä käsiteltäväksi täysistunnossa, jos momentin ensimmäisen virkkeen mukaisesti määräytyvässä ratkaisukokoonpanossa olisi vähemmän kuin seitsemän jäsentä.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa lainkäyttöasioiden ratkaisuun osallistuu lainoppineiden jäsenten lisäksi eräissä asiaryhmissä asiantuntijajäseniä. Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain (1266/2006) 1 §:n 1 momentin mukaisesti kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta osallistuu vesilain (264/1961), ympäristönsuojelulain (86/2000) ja vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten asioiden käsittelyyn. Ympäristöasiantuntijaneuvokset osallistuvat myös Ahvenanmaata koskevien vastaavien ympäristö- ja vesiasioiden käsittelyyn. Lain 1 §:n 2 momentissa säädetään kahden yli-insinöörineuvoksen osallistumisesta patenttia, hyödyllisyysmallioikeutta tai integroidun piirimallin piirimallia koskevien asioiden käsittelyyn. Näissä asiaryhmissä normaali ratkaisukokoonpano koostuu siten viidestä lainoppineesta jäsenestä ja kahdesta sivutoimisesta muusta jäsenestä.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 §:n 3 momentissa säädetään niistä poikkeuksista, jolloin edellä tarkoitetut asiantuntijajäsenet eivät kuitenkaan osallistu asian käsittelyyn. Poikkeuksista asiantuntijajäsenten käytöstä säädetään myös oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetussa laissa (381/2007).

1.2 Nykytilan arviointi

Lähtökohdat

Korkeimman hallinto-oikeuden vuosittainen ratkaisemien asioiden määrä on vakiintunut yli 4 000 ratkaistun asian tasolle. Merkittävimmät asiaryhmät, joissa niitä koskevien lakien mukaan on haettava valituslupaa, ovat veroasiat, ulkomaalaisasiat, toimeentulotukiasiat sekä osa maankäyttö- ja rakennuslain alaan kuuluvista asioista. Noin kolmas-

osa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemista asioista koskee valituslupan hylkäämistä. Asiaratkaisu annetaan vuosittain yli 2 000 asiassa.

Oikeussuojan antamisen ohella korkeimmalla hallinto-oikeudella on perustuslain 99 §:n 2 momentin nojalla velvoite valvoa lainkäyttöä omalla toimialallaan, mikä tarkoittaa oikeuskäytännön yhtenäisyyden valvomista. Vaikka korkein hallinto-oikeus ei olekaan ennakkopäätös- eli prejudikaattituomioistuimien, käytännössä sen antamat ratkaisut ohjaavat hallinnon ja hallintotuomioistuinten ratkaisukäytäntöä.

Korkein hallinto-oikeus käsittelee valituslupahakemuksia ja valituksia paitsi yksilön kannalta tärkeistä hallintoviranomaisten päätöksistä myös yhteiskunnallisesti merkittäviä päätöksistä liittyen muun muassa kaavoitukseen tai kilpailulainsäädäntöön. Käsiteltävillä asioilla, kuten esimerkiksi veroasioilla, on usein merkitystä yritystoiminnalle ja sitä kautta yhteiskunnan kokonaistuottavuudelle. Yksilön oikeusturvan ja valtion kokonaistalouden kannalta on tärkeää, että ratkaisutoiminta korkeimmassa hallinto-oikeudessa on mahdollisimman tehokasta.

Tällä hetkellä korkeimmassa hallinto-oikeudessa on presidentin lisäksi 20 hallintoneuvoksen (jäsenen) virkaa. Lisäksi voi olla määräaikaista hallintoneuvoksia.

Koko jaoston istunto

Korkeimman hallinto-oikeuden voimassa olevan työjärjestyksen (631/2010) mukaan jaostoja on vähintään kaksi. Tällä hetkellä korkein hallinto-oikeus toimii jakautuneena kolmeen jaostoon. Työjärjestyksen mukaan presidentti nimeää jäsenet ja esittelijät jaostoille. Jaostojen istuntoja pidetään työjärjestyksen mukaan jaoston puheenjohtajan hyväksymän istuntolistan mukaisesti. Jaoston istunnon puheenjohtajana toimii presidentti, jaoston puheenjohtaja, varapuheenjohtaja tai virkaiässä vanhin jäsen istuntolistan mukaisesti.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 13 §:n 2 momentin säännökset koko jaoston istunnon kokoonpanon määräytymisestä ovat käytännön lainkäyttötoiminnassa osoittautuneet tulkinnanvaraisiksi ja ongel-

malliseksi erityisesti jaostokokoonpanojen muuttuessa. Nykyisessä muodossaan momentin säännökset vaikeuttavat myös joustavaa jäsenten jaostoille nimeämistä. Voimavarojen tarkoituksenmukaisen käytön varmistamiseksi jäsenten jakautumista jaostoille joudutaan käytännössä usein muuttamaan. Myös jaostojako itsessään on tarkoitettu tuloksellisuuden takaamiseksi joustavaksi välineeksi.

Nykytilassa saattaa vastoin edellä mainitun momentin tarkoitusta käydä niin, että asian ratkaisukokoonpanoon ennen asian määräämistä koko jaoston istuntoon kuulunut jäsen, puheenjohtaja tai asiassa tarkastavana jäsenenä toiminut hallintoneuvos jäävät asian jatkokäsittelyn eli koko jaoston istunnon ulkopuolelle. Näin voi käydä silloin, kun jaoston kokoonpano muuttuu ja jaoston puheenjohtaja tämän jälkeen määrää asian käsiteltäväksi koko jaoston istunnossa.

Asian ratkaisukokoonpanoon aikaisemmin kuuluneiden jäsenten jääminen koko jaoston istunnon ulkopuolelle on ongelmallista oikeudenkäynnin tehokkaan etenemisen ja voimavarojen järkevän käytön kannalta. Lainkohdassa ei myöskään oteta huomioon sitä mahdollisuutta, että presidentti, olematta asianomaisen jaoston puheenjohtaja, on työjärjestyksessä tarkoitettu tavoin toiminut asiaa käsitelleen kokoonpanon puheenjohtajana ennen sen määräämistä koko jaoston istuntoon.

Voimassa oleva säännös perustuu sille ajatukselle, että kullakin jaostolla toimii vähintään seitsemän jäsentä. Jos asiaa käsittelevällä jaostolla toimii alle seitsemän jäsentä, ei säännönmukaista vahvempaan kokoonpanoon määrättävää lainkäyttöasiaa voimassa olevan lain mukaan voida käsitellä lainkaan koko jaoston istunnossa, vaan asia on tällöin vietävä kaikista tuomioistuimen jäsenistä koostuvaan täysistuntoon. Näin raskas menettely ei ole tarkoituksenmukainen tapa saada asia normaalia kokoonpanoa laajemman kokoonpanon käsiteltäväksi.

Kolmen jäsenen kokoonpano

Edellä tarkoitettun uudistuksen lisäksi korkeimman hallinto-oikeuden työtilannetta voidaan tehostaa selkeyttämällä sekä osittain

myös laajentamalla kolmen jäsenen kokoonpanon käyttöedellytyksiä.

Korkeimman hallinto-oikeuden kolmen jäsenen ja hallinto-oikeuden kolmea jäsentä pienempien ratkaisukokoonpanojen välillä ei ole tällä hetkellä sellaista säädännäistä yhteyttä, että hallinto-oikeuden kolmijäsenistä pienemmässä kokoonpanossa ratkaisema asia voitaisiin korkeimmassa hallinto-oikeudessa vastaavasti ratkaista viiden jäsenen peruskokoonpanoa pienemmässä kokoonpanossa.

Hallinto-oikeuslain (430/1999) 12 b §:n (675/2006) 1 momentissa säädetyissä tilanteissa hallinto-oikeus on päätösvaltainen yhden jäsenen kokoonpanossa. Mainitun pykälän 1–4 kohdassa säädetyissä asiaryhmissä kysymys on yleensä sellaisesta muutoksenhausta, joka korkeimmassa hallinto-oikeudessa vaatii valitusluvan. Hallinto-oikeuslain 12 a §:n (655/2006) mukaisissa muutoksenhakuasioissa ei sitä vastoin ole samalla tavalla kaikissa kysymys korkeimmassa hallinto-oikeudessa valitusluvanvaraisiksi säädetyistä asiaryhmistä. Pykälässä tarkoitetuissa asiaryhmissä ei myöskään välttämättä ole kysymys juridisesti yksinkertaisista asioista.

Hallinto-oikeuslain 12 a §:n 2 momentin mukaan hallinto-oikeus on päätösvaltainen myös kaksijäsenisessä kokoonpanossa, jos asia koskee mielenterveyslain mukaista hoidon jatkamista koskevan päätöksen alistamista hallinto-oikeuden vahvistettavaksi.

Hallinto-oikeuslain 12 §:n 3 momentin mukaan hallinto-oikeudessa yksi lainoppinut jäsen voi päättää muun ohella siitä, onko valitus tai muu hallintolainkäyttöasia pantu viireille määräajassa tai onko hallinto-oikeus toimivaltainen käsittelemään siellä viireille pannun asian.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 §:n 2 momenttia on syytä täsmentää sillä tavoin, että korkeimmassa hallinto-oikeudessa voitaisiin käsitellä kolmen jäsenen kokoonpanossa myös ne muutoksenhakuasiat, joissa valitus kohdistuu hallinto-oikeuden päätökseen jättää valitus tutkimatta. Tällainen tutkimatta jättäminen voisi perustua valituksen tai muun viireillepanokirjelmän myöhästymiseen, puuttuvaan valituskelpoisuuteen, puuttuvaan valitusoikeuteen tai siihen, ettei hallinto-oikeus ole ollut toimival-

tainen ratkaisemaan asiaa. Tämän tyyppistä päätöksentekoa koskeva muutoksenhaku, jossa valituksenalaisen päätöksen on tehnyt muu hallintolainkäyttöelin kuin hallinto-oikeus, on yhtä lailla syytä saattaa kolmijäsenisen kokoonpanon toimivaltaan kuuluvaksi korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Korkeimman hallinto-oikeuden työskentelyn tehostamiseksi voidaan muutoksenhakijoiden oikeusturvaa ja ratkaisukäytännön yhtenäisyyttä vaarantamatta lisäksi eräissä yksittäisissä asiaryhmissä siirtyä ratkaisemaan asiat viiden jäsenen kokoonpanon sijasta kolmen jäsenen kokoonpanossa, vaikka viiden jäsenen kokoonpanoa asiaratkaisuissa muutoin onkin edelleen pidettävä tarpeellisena.

Muutos koskisi mielenterveyslain (1116/1990) 24 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja muutoksenhakutilanteita, joissa muutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen ei ole rajoitettu. Kolmen jäsenen kokoonpanossa voitaisiin tämän mukaisesti ratkaista valitukset hallinto-oikeuden päätöksistä, jotka koskevat sairaalan lääkärin päätöksiä henkilön määräämisestä hoitoon, hoidon jatkamista henkilön tahdosta riippumatta tai yhteydenpidon rajoittamista sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksiä henkilön määräämisestä hoitoon, hoidon jatkamista henkilön tahdosta riippumatta, määräämistä sairaalaan tutkittavaksi sekä päätöksiä, joka koskevat erityishuollon antamista vastoin tahtoa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 4 kappaleen mukaan jokaisella vapautensa menettäneellä on oikeus siihen, että tuomioistuinkäsittelyssä hänen vapaudenriistonsa laillisuus tutkitaan viipymättä ja että hänet vapautetaan, mikäli toimenpide ei ole laillinen. Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

Vaatimus asian käsittelemisestä ilman aiheutonta viivytystä sisältyy perustuslain 21 §:ään. Tahdosta riippumattoman hoidon osal-

ta käsittelyn joutuisuusvaatimusta on tehostettu mielenterveyslain 26 §:llä, jonka mukaan tahdosta riippumatta annettavaa hoitoa koskevat alistus- ja muutoksenhakuasiat sekä mielentilatutkimusta koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

Vapaudenriistoon liittyvässä oikeussuojajärjestelyssä ensisijaista on päätöksen laillisuuden nopea ja riittävän perusteellinen arviointi riippumattomassa tuomioistuimessa, jolla tulee myös olla mahdollisuus päättää vapaudenriiston välittömästä päättämisestä (esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 7.6.2011 asiassa S.T.S. v. Hollanti, tuomion kohta 43). Ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ei sinänsä ole johdettavissa täsmällisiä aikarajoja sille, kuinka kauan mielenterveydellisiin perustein tapahtuvaan vapaudenriiston tuomioistuintarkontrolliin saa kulua aikaa. Ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on sinänsä selvää, että tuo aika ei voi ilman erityistä syytä olla kuukausia.

Vuonna 2011 korkeimmassa hallinto-oikeudessa tuli vireille 135 tahdonvastaiseen hoitoon määräämistä koskevaa mielenterveyslain mukaista muutoksenhakuasiata ja vuonna 2010 vastaavasti 121. Niitä ratkaistiin 149 (edelliseltä vuodelta siirtynyt 38 asiaa) ja vuonna 2010 ratkaistiin 125 asiaa (edelliseltä vuodelta siirtynyt 47 asiaa). Muita mielenterveyslaissa tarkoitettua muutoksenhakuasioita ratkaistiin korkeimmassa hallinto-oikeudessa vuonna 2011 kaksi ja vuonna 2010 viisi. Keskimääräinen käsittelyaika hoitoon määräämistä koskevissa muutoksenhakuasioissa vuonna 2011 oli 3,1 kuukautta ja edellisenä vuonna 3,5 kuukautta.

Eduskunnan oikeusasiamies on elokuussa 2011 antamassaan kanteluratkaisussa (dnro 1901/4/10) katsonut, että käsittelyaika hallinto-oikeudessa tahdonvastaista hoitoa koskevassa asiassa oli muodostunut kansallisen lainsäädännön ja ihmisoikeussopimuksen sopimusmääräysten kannalta liian pitkäksi, kun käsittely oli hallinto-oikeudessa kestänyt yli kolme kuukautta.

Asiantuntijajäsenistä annetun lain tarkistaminen

Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annettua lakia ei ole muutettu uuden vesilain (587/2011) voimaan tullessa vuoden 2012 alussa. Uudella vesilailla on kumottu aikaisempi samanniminen laki (264/1961). Uuden vesilain 19 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan, jos muussa laissa viitataan lain voimaan tullessa voimassa olleeseen vesilakiin, sen asemasta sovelletaan uutta lakia.

Laissa ei ole myöskään otettu huomioon, että vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) soveltamisalaa ja nimikettä on muutettu 25 päivänä maaliskuuta 2011 annetulla lailla 272/2011. Lain muutos on tullut voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2011.

2 Ehdotetut muutokset

Esityksen tavoitteena on selkeyttää korkeimman hallinto-oikeuden työskentelyä koskevia säännöksiä. Oikeusturvavaatimukset edellyttävät, että työskentely korkeimmassa hallinto-oikeudessa järjestetään mahdollisimman tehokkaaksi ja että korkein hallinto-oikeus voi näin ollen keskittyä niihin asioihin, joissa korkeimman hallinto-oikeuden asema oikeusturvan antajana on keskeinen.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 §:n 2 momentin säännöksiä korkeimman hallinto-oikeuden kolmijäsenisestä kokoonpanosta selkiytettäisiin ja niiden käyttöalaa laajennettaisiin. Laajennukset koskisivat tilanteita, joissa hallinto-oikeus tai muu hallintolainkäyttöelin on jo jättänyt valituksen tai muun oikeussuojavaateen tutkimatta (momentin uusi 6 kohta). Lisäksi kolmen jäsenen kokoonpanossa voitaisiin ratkaista mielenterveyslain 24 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut valitusasiat, joiden käsittelyyn kohdistuu erityisiä kiireellisyysvaatimuksia perustuslain 21 §:n ja ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 4 kohdan perusteella (momentin uusi 8 kohta). Momentin muut kohdat vastaisivat voimassa olevaa lakia. Kohtien järjestystä on kuitenkin muutettu ja niiden kirjoitustapaa tarkistettu. Kohdassa 7 on kysymys tilanteesta, jossa korkein hallinto-

oikeus jättää muutoksenhakemuksen tutkimatta prosessuaalisella perusteella. Tällainen peruste on myös se, että valitus on tehty valituskiekkon vastaisesti.

Lain 13 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että koko jaoston istunnossa käsiteltäväksi määrätyn asian ratkaisemiseen osallistuvat paitsi ne virantoimituksessa olevat jäsenet, jotka olivat määrättyinä jäseniksi kyseiselle jaostolle silloin, kun asia määrättiin käsiteltäväksi koko jaoston istunnossa, myös asian käsittelyyn viimeisessä kokoonpanossa osallistuneet, koko jaoston istuntohetkellä edelleen virassa toimivat jäsenet silloinkin, kun he määräämishetkellä ovat sijoitettuina muulle jaostolle. Myös puheenjohtajan määräytymistä koskevaa säännöstä selvennettäisiin siten, että siinä otetaan huomioon kaikki kysymykseen tulevat jaoston puheenjohtajuustilanteet. Puheenjohtajien keskinäinen järjestys perustuu työjärjestyksen 4 §:n 2 momenttiin.

Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain 1 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä käy ilmi, että ympäristöasiantuntijaneuvoksia käytetään uuden vesilain mukaisten asioiden käsittelyssä. Momentissa on toisaalta tarpeen todeta, että asiantuntijajäseniä käytetään myös sellaisissa asioissa, joissa aineellinen sovellettava lainsäädäntö perustuu aikaisemmin voimassa olleeseen vesilakiin. Uuden vesilain 19 luvun voimaantulosäännösten perusteella vanhaa vesilakia sovelletaan vielä pitkän aikaa. Viittaus vanhaan vesilakiin koskee luonnollisesti myös niitä tilanteita, joissa sovellettava normisto perustuu vanhan vesilain siirtymäsäännösten perusteella vielä vanhempaan vesilainsäädäntöön. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vielä muutos, joka liittyy pykälän 1 momentissa viitatus lain soveltamisalan ja samalla nimikkeen muuttamiseen 1 päivänä huhtikuuta 2011 voimaan tulleella lailla 272/2011.

Ehdotetuilla muutoksilla voidaan lisätä asioiden käsittelyn joutuisuutta ja korkeimman hallinto-oikeuden voimavarojen tarkoituksemukaista käyttöä. Asiantuntijajäsenten käyttöä koskevien säännösten täsmentämisellä selkeytetään kokoonpanosääntelyä lainmuutosten huomioon ottamiseksi.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole valtiontaloudellisia eikä henkilöstöön liittyviä vaikutuksia.

Ehdotetulla lailla on myönteisiä vaikutuksia korkeimman hallinto-oikeuden toiminnan tuloksellisuuteen sekä asioiden käsittelyn joutuisuuteen. Laki loisi myös tuomioistuinten jäsenille paremmat mahdollisuudet keskittyä laajempien ja vaativimpien asioiden ratkaisutoimintaan, mikä osaltaan parantaa oikeuden saatavuutta ja lisää oikeusvarmuutta.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu korkeimman hallinto-oikeuden Suomen perustuslain 99 §:n 2 momentin nojalla oikeusministeriölle tekemään esitykseen perustuen oikeusministeriössä.

5 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä helmikuuta 2013.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (1265/2006) 6 ja 13 § seuraavasti:

6 §

Lainkäyttöasioissa korkein hallinto-oikeus on päätösvaltainen viisijäsenisenä, jollei laissa säädetä muuta kokoonpanoa.

Korkein hallinto-oikeus on päätösvaltainen myös kolmijäsenisenä käsittelemään ja ratkaisemaan:

1) valituslupaa koskevan asian ja siihen liittyvän vaatimuksen;

2) täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä taikka muuta täytäntöönpanosta annettavaa määräystä koskevan hakemus- tai valitusasian;

3) oikeusapua koskevan asian;

4) asian, joka koskee oikeudenkäynnin julkisuutta korkeimmassa hallinto-oikeudessa;

5) asian, jossa korkeimmalle hallinto-oikeudelle tehty valitus tai hakemus on peruutettu, ja siihen liittyvän vaatimuksen;

6) asian, jossa hallinto-oikeus tai muu hallintolainkäyttöelin on jättänyt valituksen tai sen käsiteltäväksi muulla tavoin saatetun asian tutkimatta, ja siihen liittyvän vaatimuksen;

7) asian, jossa on kysymys siitä, onko muutoksenhaku korkeimmalle hallinto-oikeudelle tehty määräajassa tai onko asia jätettävä muulla perusteella korkeimmassa hallinto-oikeudessa tutkimatta, ja siihen liittyvän vaatimuksen;

8) mielenterveyslain (1116/1990) 24 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun valitusasian, ja tällaiseen asiaan liittyvän vaatimuksen;

9) ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian, jos hakemus yksimielisesti hylätään tai jätetään tutkimatta, ja tällaiseen asiaan liittyvän vaatimuksen.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa asia voidaan käsitellä ja ratkaista ilman niitä asiantuntijajäseniä, joiden osallistumisesta muutoin ratkaisukokoonpanoon on erikseen säädetty.

13 §

Korkeimman hallinto-oikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti ja virantoimituksessa olevat jäsenet.

Koko jaoston istunnossa käsiteltäväksi määrätyn asian ratkaisemiseen osallistuvat ne virantoimituksessa olevat jäsenet, jotka olivat määrättyinä jäseniksi kyseiselle jaostolle silloin, kun asia määrättiin käsiteltäväksi koko jaoston istunnossa. Jos tällainen asia on ennen koko jaoston käsiteltäväksi määräämistä ollut käsiteltävänä suppeammassa kokoonpanossa, myös tähän kokoonpanoon kuulleet jäsenet osallistuvat asian ratkaisemiseen koko jaoston istunnossa riippumatta siitä, mille jaostolle he ovat tällöin määrättyinä. Jos näin määräytyvässä ratkaisukokoonpanossa olisi vähemmän kuin seitsemän jäsentä, koko jaoston istuntoon osallistuvat myös ne jäsenet, jotka istuntoajankohtana ovat määrättyinä jaoston jäseniksi. Koko jaoston istunnossa puheenjohtajana toimii presidentti, jaoston puheenjohtaja tai virassa vanhin jaoston jäsen.

Jos 2 momentin mukaan määräytyvässä ratkaisukokoonpanossa olisi vähemmän kuin seitsemän jäsentä, asia on siirrettävä käsiteltäväksi täysistuntoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

2.

Laki**korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain (1266/2006) 1 § seuraavasti:

1 §
Korkeimmassa hallinto-oikeudessa osallistuu kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (86/2000) sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten asioiden käsittelyyn sekä kumotun vesilain (264/1961) mukaisten asioiden käsittelyyn. Ympäristöasiantuntijaneuvokset osallistuvat Ahvenanmaata koskevien vastaavien

ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn.

Patenttia, hyödyllisyysmallioikeutta tai integroidun piirin piirimallia koskevien asioiden käsittelyyn osallistuu kaksi ylisinöörineuvosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 15 päivänä marraskuuta 2012

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liitteet
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (1265/2006) 6 ja 13 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

6 §

Lainkäyttöasioissa korkein hallinto-oikeus on päätösvaltainen viisijäsenisenä, jollei laissa säädetä muuta kokoonpanoa.

Korkein hallinto-oikeus on päätösvaltainen myös kolmijäsenisenä käsittelemään ja ratkaisemaan:

- 1) valituslupaa koskevan asian ja siihen liittyvän vaatimuksen;
- 2) täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä taikka muuta täytäntöönpanosta annettavaa määräystä koskevan hakemus- tai valitusasian;
- 3) oikeusapua koskevan asian;
- 4) asian, joka koskee oikeudenkäynnin julkisuutta korkeimmassa hallinto-oikeudessa;
- 5) asian, jossa valitus tai hakemus on peruutettu taikka jossa on kysymys siitä, onko muutoksenhaku tehty määräajassa tai säädettyä muotoa noudattaen taikka valituskiellosta huolimatta, ja tällaiseen asiaan liittyvän vaatimuksen; sekä
- 6) ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian, jos hakemus yksimielisesti hylätään tai jätetään tutkimatta, ja tällaiseen asiaan liittyvän vaatimuksen.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa tapauk-

Ehdotus

6 §

Lainkäyttöasioissa korkein hallinto-oikeus on päätösvaltainen viisijäsenisenä, jollei laissa säädetä muuta kokoonpanoa.

Korkein hallinto-oikeus on päätösvaltainen myös kolmijäsenisenä käsittelemään ja ratkaisemaan:

- 1) valituslupaa koskevan asian ja siihen liittyvän vaatimuksen;
- 2) täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä taikka muuta täytäntöönpanosta annettavaa määräystä koskevan hakemus- tai valitusasian;
- 3) oikeusapua koskevan asian;
- 4) asian, joka koskee oikeudenkäynnin julkisuutta korkeimmassa hallinto-oikeudessa;
- 5) asian, jossa korkeimmalle hallinto-oikeudelle tehty valitus tai hakemus on peruutettu, ja siihen liittyvän vaatimuksen;
- 6) asian, jossa hallinto-oikeus tai muu hallintolainkäyttöelin on jättänyt valituksen tai sen käsiteltäväksi muulla tavoin saatetun asian tutkimatta, ja siihen liittyvän vaatimuksen;
- 7) asian, jossa on kysymys siitä, onko muutoksenhaku korkeimmalle hallinto-oikeudelle tehty määräajassa tai onko asia jätettävä muulla perusteella korkeimmassa hallinto-oikeudessa tutkimatta, ja siihen liittyvän vaatimuksen;
- 8) mielenterveyslain (1116/1990) 24 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua valitusasian, ja tällaiseen asiaan liittyvän vaatimuksen;
- 9) ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian, jos hakemus yksimielisesti hylätään tai jätetään tutkimatta, ja tällaiseen asiaan liittyvän vaatimuksen.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa tapauk-

nessa asia voidaan käsitellä ja ratkaista ilman niitä asiantuntijajäseniä, joiden osallistumisesta muutoin ratkaisukokoonpanoon on erikseen säädetty.

13 §

Korkeimman hallinto-oikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti ja virantoimituksessa olevat jäsenet.

Koko jaoston istunnossa käsiteltäväksi määrätyn asian ratkaisemiseen osallistuvat ne virantoimituksessa olevat jäsenet, jotka olivat määrättyinä jäseniksi kyseiselle jaostolle silloin, kun asia määrättiin käsiteltäväksi koko jaoston istunnossa. Jos tämän mukaisesti määräytyvässä ratkaisukokoonpanossa olisi vähemmän kuin seitsemän jäsentä, asia on siirrettävä käsiteltäväksi täysistunnossa.

nessa asia voidaan käsitellä ja ratkaista ilman niitä asiantuntijajäseniä, joiden osallistumisesta muutoin ratkaisukokoonpanoon on erikseen säädetty.

13 §

Korkeimman hallinto-oikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti ja virantoimituksessa olevat jäsenet.

Koko jaoston istunnossa käsiteltäväksi määrätyn asian ratkaisemiseen osallistuvat ne virantoimituksessa olevat jäsenet, jotka olivat määrättyinä jäseniksi kyseiselle jaostolle silloin, kun asia määrättiin käsiteltäväksi koko jaoston istunnossa. *Jos tällainen asia on ennen koko jaoston käsiteltäväksi määräämistä ollut käsiteltävänä suppeammassa kokoonpanossa, myös tähän kokoonpanoon kuuluneet jäsenet osallistuvat asian ratkaisemiseen koko jaoston istunnossa riippumatta siitä, mille jaostolle he ovat tällöin määrättyinä. Jos näin määräytyvässä ratkaisukokoonpanossa olisi vähemmän kuin seitsemän jäsentä, koko jaoston istuntoon osallistuvat myös ne jäsenet, jotka istuntoajankohtana ovat määrättyinä jaoston jäseniksi. Koko jaoston istunnossa puheenjohtajana toimii presidentti, jaoston puheenjohtaja tai virassa vanhin jaoston jäsen.*

Jos 2 momentin mukaan määräytyvässä ratkaisukokoonpanossa olisi vähemmän kuin seitsemän jäsentä, asia on siirrettävä käsiteltäväksi täysistuntoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

2.

Laki**korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain (1266/2006) 1 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa osallistuu kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta vesilain (264/1961), ympäristönsuojelulain (86/2000) ja vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten asioiden käsittelyyn. Ympäristöasiantuntijaneuvokset osallistuvat myös Ahvenanmaata koskevien vastaavien ympäristö- ja vesiasioiden käsittelyyn.

Patenttia, hyödyllisyysmallioikeutta tai integroidun piirin piirimallia koskevien asioiden käsittelyyn osallistuu kaksi ylisinöörineuvosta.

1 §

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa osallistuu kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (86/2000) sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten asioiden käsittelyyn sekä kumotun vesilain (264/1961) mukaisten asioiden käsittelyyn. Ympäristöasiantuntijaneuvokset osallistuvat Ahvenanmaata koskevien vastaavien ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn.

Patenttia, hyödyllisyysmallioikeutta tai integroidun piirin piirimallia koskevien asioiden käsittelyyn osallistuu kaksi ylisinöörineuvosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .